

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-204>

УДК 811.161.2'28'38'324'42:821-311.6"196"Р.Іваничук

Костельна У.В., Кульчицький І.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

СТАТИСТИЧНИЙ ПІДХІД ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО МОВЛЕННЯ Р. ІВАНИЧУКА НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТУ «МАНУСКРИПТ З ВУЛИЦІ РУСЬКОЇ»

Анотація. У статті висвітлено головні аспекти таких понять як ідіолект та ідіостиль. Охарактеризовано відмінності щодо термінологічного визначення цих двох термінів. Проаналізовано основні причини їхнього ототожнення, окреслено їхні відмінності. Зокрема, описано індивідуальний стиль Р. Іваничука у творі «Манускрипт з вулиці Руської» за допомогою структурного роззначення та статистичних методів дослідження. Індивідуальний авторський стиль – це спосіб упорядкування словесного матеріалу, що відображає художнє бачення автора, створюючи новий образ світу, властивий лише йому. Індивідуальний стиль письменника досліджувало багато науковців, наприклад: А. Вежицька, В. Виноградов, Л. Фроляк, В.П. Григор'єв. В процесі аналізу було обчислено довжину речення та кількість букв у слові для визначення абсолютної та відносної частоти у творі Р. Іваничука.

Ключові слова: ідіолект, ідіостиль, статистика, довжина речення, роззначення.

Kostelna Uliana, Kulchitskyi Ihor

Lviv Polytechnic National University

STATISTICAL APPROACH TO THE STUDY OF INDIVIDUAL SPEECH R. IVANYCHUK ON THE MATERIAL OF THE TEXT «MANUSCRIPT FROM THE STREET OF RUSKA»

Summary. The main aspects of such concepts as idiolect and idiostyle are covered in the article. The differences in the terminological definition of the two terms are characterized. Also the main reasons for their identification are analyzed and their differences are outlined. Many scholars have studied the individual style of the writer, for example: A. Vezhbitskaya, V. Vinogradov, L. Frolyak, V.P. Grigoryev. Individual style is a way of arranging verbal material that reflects the author's artistic vision, creating a new image of the world that is unique to him. In particular, the individual style of R. Ivanichuk in the work «Manuscript from Ruska Street» is described by means of structural definition and statistical methods of research. The concept of idiostyle is one of the most important expressions of anthropological approach in translation studies. Not only does each person perceive the language and the information transmitted by the means of speech differently, but also uses it individually. In the course of the analysis, the length of the sentence and the number of letters in the word were calculated to determine the absolute and relative frequency in the work of R. Ivanichuk. Statistical methods in linguistics are a set of techniques and principles designed to facilitate the process of collecting, classifying and interpreting verbal data in order to obtain scientific and practical conclusions. Statistical methods are methods that provide some basis and the main task is to draw linguistic conclusions on their basis. These findings may be useful in discussing how language develops and which speech structures are more or less commonly used. Yes, linguists, translators, philologists, literary critics, teachers and psychologists are particularly interested in the tools of mathematical statistics. Due to the statistical surveys, you can see how close the pronunciation is to writing. Statistical findings on phonetics of language are important and useful for researchers involved in language synthesis. These studies not only group words by frequency and obtain frequency vocabulary of language, but also investigate the compatibility of grammatical forms, lexical units, as well as approximate the automatic extraction of phraseologisms from text.

Keywords: idiolect, idiostyle, linguistics, statistics, tags.

Актуальність теми статті обумовлена необхідністю шляхів дослідження ідіостилу письменника в сучасній лінгвістиці. Враховуючи важливість проблеми розуміння художнього тексту, **метою даної статті** є аналіз індивідуального стилю письменника та розроблення його статистичного профілю.

Постановка проблеми. У лінгвістичній терміносистемі поняття ідіолект посідає одне з центральних місць. Термін ідіолект у вузькому значенні – це характерні мовленнєві особливості носія мови. Загальні визначення терміна ідіолект несуперечливі за своєю природою: «специфічна мова індивіда, яку іноді визначають як «індивідуальний діалект» [1, с. 455], «сукупність стилістичних і формальних особливостей, властивих мовленню окремого носія даної мови, взагалі [її] реалізація в устах індивіда, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення системи

мови...» [6, с. 144], «мовна практика певного носія мови; сукупність формальних і стилістичних ознак, що вирізняють особисту мову» [8, с. 67].

У лінгвістичній науці ідіостиль письменника переплітається з ідіолектом, індивідуальним стилем, авторським стилем. Проте поміж дослідників немає одностайності у розумінні ідіолекту та ідіостилу письменника. Деякі вчені ототожнюють ці терміни. В.П. Григор'єв зокрема наголошує, що «будь-який ідіостиль як факт сучасної літератури одночасно і є ідіолектом». Інші вчені протиставляють ідіолект, або норму загальнонародної мови, ідіостилеві, або індивідуальному стилю письменника.

Передусім потрібно чітко усвідомлювати, що ідіостиль письменника є ширшим, ніж його ідіолект. Ідіостиль – це індивідуальний стиль, низка основних стильових особливостей, які характеризують твори того чи іншого письменника і всю його творчість або лише у певний період, а ідіолект –

це сукупність індивідуальних особливостей, які характеризують мовлення окремої людини.

Творчий здобуток І. Іванчука вивчало багато літературознавців (С. Андрусів, Н. Бічуя, І. Денисюк, М. Слабошпицький та ін.), проте ідіостиль автора не був об'єктом дослідження в лінгвостилістиці [4, с. 144]. У текстах автора «переплітаються найхарактерніші лексичні, діалектні та стилеві течії – літературна мова автора, гуцульська і галицька говірки героїв, запозичення з мов тих народів, яких торкається сюжетна лінія творів»

Застарілі мовні засоби відіграють важливу стилістичну роль: вони дають змогу охарактеризувати суспільство, відтворити побутово-культурний колорит епохи у творі, намалювати портрет історичного персонажа. Це каже про те, що автор у своїх творах вправно стилізує мовні ознаки, використовує засоби організації мовлення, які характерні для змалювання події у художньому творі на історичну тематику.

Варто зазначити, що завдяки статистиці можна визначити кількісне співвідношення досліджуваних одиниць в аналізованих текстах, а також лексичну спільність порівнюваних попарно текстів щодо використання певних одиниць. Застосування статистичних методів у лінгвістичному дослідженні [10, с. 109] забезпечують надійність результатів [11, с. 4; 12, с. 21], оскільки статистика: 1) є базованою на точних кількісних даних, які можна перевірити; 2) визначає, в яких саме випадках різниця між зіставлюваними частотами є характерною, а в яких – випадковою, зумовленою закономірними коливаннями частоти в різних вибірках; 3) визначає кількісні параметри матеріалу достатні для вірогідних висновків [12, с. 27–28].

Одним із основних завдань статистичної лінгвістики є застосування математичних методів для розкриття закономірностей функціонування одиниць мови у мовленні, а також у встановленні закономірностей будови тексту. Дослідження особливостей функціонування мовних одиниць у різних текстах, здійснене за допомогою статистичних методів, має подальші перспективи.

Багато науковців вважають що, що за допомогою методу кількісного аналізу можна отримати точні дані, які стосуються особливостей функціонування мовних засобів у художній мові, окрім змісту твору. Статистичні характеристики тексту як формальні властивості його структури дозволяють об'єктивно визначити якісні особливості ідіостилу письменника [9, с. 63].

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження були проведені в цьому напрямку у другій половині ХХ ст. такими науковцями, як Б.А. Ларін, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, В.П. Григорьев. Сьогодні цією проблемою активно займаються В.Г. Щукін, Н.І. Головченко, В.А. Кухаренко, В.В. Леденова, Г.Я. Солганік, І.А. Тарасова та інші.

Проводячи дослідження зв'язку між автором і структурою створюваного ним тексту як словесно-художнього цілого, В.В. Виноградов приходив до висновку, що стиль письменника відтворює індивідуально-виразні якості й співвідношення образів, типових для творчої системи саме цього автора [8, с. 128–211]. Разом з цим

особистість письменника відображається у оригінальності асоціацій, вербально матеріалізованих у лексичній структурі тексту.

Наприклад, О.О. Селіванова вважає що, ідіолект є індивідуальним видом мови, який реалізується в сукупності, ознак мовлення окремого носія мови, а в письмовому мовленні виявляє риси ідіостилу [14, с. 167]. О. О. Селіванова вважає, що: ідіолект – це індивідуальний різновид мови, який реалізується в сукупності низки ознак мовлення певного носія мови, а в письмовому мовленні виявляє риси ідіостилу [14, с. 167].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Важливим аспектом є дослідження індивідуального стилю письменників оскільки, на сьогодні актуальним є питання вивчення української літературної мови крізь призму дослідження творчої практики письменників. Аналіз особливостей ідіотичності авторів, і зокрема мовного аспекту, дозволяє відстежити основні етапи розвитку національної мови, а також проаналізувати особливості функціонування мови у певних місцевостях, щоб визначити закономірності.

Виклад основного матеріалу. За основу для проведення дослідження було використано роман Р. Іванчука «Манускрипт з вулиці Руської».

Для проведення даного дослідження використано внесені у текст структурні роззначення. На першому етапі дослідженні отримано показники довжини тексту у різних одиницях, а саме: буква, слово, речення, абзац, розділ, частина. В результаті у таблиці 1 подано показники довжини тексту у різних одиницях мови.

Таблиця 1
Довжина тексту у різних одиницях

Одиниця	Кількість
Буква	315643
Слово	61693
Речення	3878
Абзац	1377
Розділ	15
Частина	1

Як показано у таблиці загальна кількість букв у романі складає: 315646, слів – 61693, речень налічується – 3878, абзаців – 1377, кількість розділів становить – 15, роман «Манускрипт з вулиці Руської» складається з однієї частини.

Наступним етапом дослідження було вивчення розподілу кількості букв у словах. У таблиці 2 подано розподіл букв у словах роману Р. Іванчука «Манускрипт з вулиці Руської».

Як бачимо у таблиці найбільше слів які складаються з 2 букв становить – 7956, що становить (12,90%); на другому місці 4 – 7906 (12,82%); 5 – 7788 (12,62%); 6 – 7341 (11,90%); 7 – 5764 (9,34%); 8 – 4662 (7,56%); 9 – 3222 (5,22%); 10 – 2346 (3,80%); 11 – 1368 (2,22%); 12 – 733 (1,19%); 13 – 345 (0,56%); 14 – 147 (0,24%); 15 – 46 (0,07%); 16 – 26 (0,04%); 17 – 23 (0,04%); слова з найменшою кількістю букв становлять: 18 – 9 (0,01%); 22 – 4 (0,01%); 19 – 2 (0,00%); 20 – 2 (0,00%);.

Весь текст: Кількість значень (N) – 3878; максимальне значення (max) – 119; мінімальне значення (min) – 1; розмах (R) – 118; мода (Mo) – 4;

Таблиця 2
Розподіл кількості букв у словах

кількість	абсолютна	відносна, %
1	6601	10,70%
2	7956	12,90%
3	5402	8,76%
4	7906	12,82%
5	7788	12,62%
6	7341	11,90%
7	5764	9,34%
8	4662	7,56%
9	3222	5,22%
10	2346	3,80%
11	1368	2,22%
12	733	1,19%
13	345	0,56%
14	147	0,24%
15	46	0,07%
16	26	0,04%
17	23	0,04%
18	9	0,01%
19	2	0,00%
20	2	0,00%
22	4	0,01%

Таблиця 3
Числові характеристики вибірки

Розділ твору	Весь текст
N	3878
max	119
min	1
R	118

медіана (Md) – 46,5; середнє (\bar{X}) – 15,91; середнє квадратичне відхилення (σ) – 14,82; коефіцієнт варіації (v) – 0,9315; стандартна похибка ($S\bar{x}$) – 0,2380; відносна похибка (ϵ) – 0,0293.

Наступним етапом було дослідження кількості слів у реченнях. Усі дані наведено у таблиці 4.

З отриманих даних можна зробити наступні висновки: речення з 4 слів – 236 (6,09%) зустрічаються найчастіше у тексті; на другому місці речення, які складаються з 7 слів – 233 (6,01%); 5 – 231 (5,96%); 6 – 214 (5,52%); 3 – 211 (5,44%);

Список літератури:

1. Бойко Ю. Частота вживання підрядних речень як параметр авторського та функціонального стилів. Чернівці, 2003. С. 245–259.
2. Бурчєня В.В. Категорія історизму та стильові пошуки в прозі Романа Іванчука. Одеса, 2010. 20 с.
3. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание, 1996. 416 с.
4. Виноградов В.А. Идиолект. Русский язык. Энциклопедия, 1998. С. 144–145.
5. Виноградов В.В. О теории художественной речи. Москва : Высшая школа, 1971. 240 с.
6. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ, 2001.
7. Кюкіна В.В. Статистичний аналіз дієслівної лексики в авторському стилі. 2003. С. 63–69.
8. Никифорова І.В. Роль статистичного аналізу при дослідженні просодії звучущої речі. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2006. № 741. С. 105–109.
9. Оксфордський довідник англійською мовою, редактор Том Макартур; помічник редактора Рошан Макартур. Оксфорд; Нью-Йорк, 1996.
10. Перебийнос В.И. Роль моделей в розграниченні значень багатозначного глагола. Москва, 1962. 15 с.
11. Перебийніс В.І. Що дає статистика мовознавцям? *Вісник Київського лінгвістичного університету*. Київ, 2003. С. 27–32.
12. Перебийніс В.С. Статистичні параметри. Київ, 1967. 260 с.

Таблиця 4
Кількість слів у реченні

кількість	абсолютна	кількість	відносна, %		
1	101	56	4	2,60%	0,10%
2	140	57	2	3,61%	0,05%
3	211	58	8	5,44%	0,21%
4	236	59	8	6,09%	0,21%
5	231	60	3	5,96%	0,08%
6	214	61	3	5,52%	0,08%
7	233	62	6	6,01%	0,15%
8	181	63	2	4,67%	0,05%
9	168	64	1	4,33%	0,03%
10	148	65	2	3,82%	0,05%
11	130	66	5	3,35%	0,13%
12	128	67	3	3,30%	0,08%
13	114	68	1	2,94%	0,03%
14	121	69	5	3,12%	0,13%
15	102	72	4	2,63%	0,10%
16	96	73	1	2,48%	0,03%
17	78	74	6	2,01%	0,15%
18	76	75	2	1,96%	0,05%
		77	1		0,03%

8 – 181 (4,67%); 9 – 168 (4,33%); 10 – 148 (3,82%); 2 – 140 (3,61%); 11 – 130 (3,35%); 12 – 128 (3,30%); 14 – 121 (3,12%); 13 – 114 (2,94%); 15 – 102 (2,63%); 1 – 101 (2,60%); 16 – 96 (2,48%); 17 – 78 (2,01%); 18 – 76 (1,96%); 56 – 4 (0,10%); 72 – 4 (0,10%); 60 – 3 (0,08%); 61 – 3 (0,08%); 67 – 3 (0,08%); 78 – 3 (0,08%); 87 – 3 (0,08%); 57 – 2 (0,05%); 63 – 2 (0,05%); 65 – 2 (0,05%); 75 – 2 (0,05%); 80 – 2 (0,05%); 81 – 2 (0,05%); 82 – 2 (0,05%); 83 – 2 (0,05%); 96 – 2 (0,05%); 64 – 1 (0,03%); 68 – 1 (0,03%); 73 – 1 (0,03%); Найменша кількість речень зі 77 слів – 1, що становить (0,03%);

Висновок. Отож, можемо стверджувати, що існує багато визначень понять ідіостиль та ідіолект, однак проведене дослідження показало, що ці терміни ототожнювати не потрібно, зважаючи на ширшу сферу вживання першого та на переважання в другому виразних та маркованих засобів мови. У дослідженні був проведений аналіз розподілу довжини слів у реченні та букв у слові у романі Р. Іванчука «Манускрипт з вулиці Руської», досліджені результати наведено у таблицях.

13. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 23 с.
14. Фроляк Л. Ідіолект гетерогенного походження у системі новоствореної говірки. Діалектологічні студії. Львів. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. С. 132–140.

References:

1. Boiko, Yu. (2003). Frequency of use of contractual sentences as a parameter of author's and functional styles [Chastota vzhivannya pidryadnih rechen yak parametr avtorskogo ta funkcionalnogo stiliv]. Chernivci, pp. 245–259.
2. Burchenia, V.V. (2010). The category of historicalism and style searches in the prose of Roman Ivanychuk [Kategoriya istorizmu ta stilovi poshuki v prozi Romana Ivanichuka]. Odesa, 20 p.
3. Vezhbytska, A. (1996). Language. Culture. Cognition [Yazyk. Kultura. Poznanie], 416 p.
4. Vinogradov, V.A (1998). Idiolekt. Russian language [Idiolekt. Russkiy yasyik]. Encyclopedia, pp. 144–145.
5. Vinogradov, V.V. (1971). On the theory of artistic speech [O teorii hudozhestvennoj rechi]. Moskva: High school, 240 p.
6. Yermolenko, S.Ya., Bybyk, S.P., & Todor, O.G. (2001). Ukrainian language. A short explanatory dictionary of linguistic terms [Ukrayinska mova. Korotkij tlumachnij slovník lingvistichnih terminiv]. Kyiv.
7. Kokina, V.V. (2003). Statistical analysis of the author's verbal vocabulary [Statistichnij analiz diyeslivnoyi leksiki v avtorskomu stilii], pp. 63–69.
8. Nykyforenko, I.V. (2006). The role of statistical analysis in the study of prosody of sounding speech [Rol statisticheskogo analiza pri issledovanii prosodii zvuchashej rechi]. *Bulletin of Kharkiv National University. V.N. Karazin*, no. 741, pp. 105–109.
9. Concise Oxford companion to the English language / editor, Tom McArthur; assistant editor, Roshan McArthur. Oxford; New-York, 692 p.
10. Perebyinis, V.I. (2003). What gives statistics to linguists? [Shcho daie statistika movoznavciam?]. *Bulletin of the University of Kiev Linguistics*, pp. 27–32.
11. Perebyinis, V.S. (1967). Statistical style options [Statistichni parametri stiliv]. Kyiv, 260 p.
12. Perebyinos, V.I. (1962). The role of models in the delineation of the values of the semantic verb [Rol modelej v razgranichenii znachenij mnogoznachnogo glagola]. Moskva, 15 p.
13. Selivanova, O.O. (2006). Modern linguistics: a terminological encyclopedia [Suchasna lingvistika: terminologichna encyklopediya]. Poltava, 23 p.
14. Froliak, L. (2003). Idiolect of heterogeneous origin in the system of newly created speech. Dialectological studies [Idiolekt geterogennoho pohodzhennya u sistemi novostvorenoyi govirki. Dialektologichni studiyi]. Lviv: Institute of Ukrainian Studies. I. Krypiakevich NAS of Ukraine, pp. 132–140.